

La Zona

Med handlingen förlagd till en exklusiv gated community omringad av slumområden i Mexico City berättar *La Zona* en thrillerartad historia om hur ett segregerat samhälle med privilegierade och fattiga separerade från varandra förmår upprätthålla demokrati och likhet inför lagen. Och det handlar också om gruppmentalitet och vårt ansvar som medmänniskor i denna sociala satir av bästa märke.

Rekommenderad för gymnasiet

EN FILMHANDLEDNING AV
ANDREAS HOFFSTEN

Handling

En flott SUV glider fram genom ett välskött villaområde. Häckarna är välklippta och på gatorna ser vi inget skräp. Sprinklerna står monotont och vattnar de vältuktade gräsmattorna.

Kameran höjer sig och vi ser utanför en bastant mur hur ett annat landskap visar sig. Ett fattigt slumområde i Mexico City. Senare på kvällen bryter ett oväder ut, från ett kontrollrum inne på villaområdets övervakningscentral ser vi hur elen slår ut olika bevakningskameror. Alldeles utanför muren hänger ett gäng ungdomar. När en skylt faller ner över murens taggråd och skapar ett slags bro springer tre pistolförsedda ungdomar över och in på det annars hårdbevakade området för att stjäla. De tar sig in i ett hus men överraskas av en äldre kvinna.

Situationen slutar med att kvinnan dör liksom två av killarna som skjuts ner av de tillrusande vakterna och andra i villaområdet. Men en kille har kommit undan, den sextonårige Miguel. Även en vakt skjuts ihjäl av misstag av en av bosättarna vilket man snabbt beslutar sig för att dölja och istället ge inkräktarna skulden när väl polisen kommer på plats. Men polisen är misstänksam. En av bosättarna söker diskret muta en av poliserna som dock tydligt avböjer.

På ett efterföljande boendemöte bland bosättarna är stämningen upprörd. Det blir en hård konfrontation mellan de som vill varje pris vill jaga den kvarvarande killen och de som vill att polisen ska sköta det hela. Men de hårdföra vinner och de andra böjer sig.

Utanför området grindar står en kvinna och säger till polisen att hon önskar få tillbaka sin döde sons kropp.

Hemma hos tonåringen Alejandro, vars far tillhör de militanta våldsförespråkarna bland bosättarna, går diskussionens vågor höga, mamman säger: "Ska vem som helst gå ut och skjuta folk nu?" Senare påträffar Alejandro den jagade killen sen han sett krossat glas utanför källarfönstret. De brottas kort men Alejandro förråder honom inte.

Parallellt undersöker polisen vidare kring vad som hände med de två unga män som försvunnit. De hittas senare gömda på en sopstation. Polisen Rigoberto blir alltmer misstänksam mot bosättarna.

Alejandro återvänder till Miguel i husets källare. De får kontakt och Miguel berättar för Alejandro vad som verkligen hände under rånet den gångna natten. Därefter

bestämmer sig Miguel för att söka fly ut ur La Zona. Han gör ett försök, upptäcks och flyr tillbaka ner i källaren med hjälp av Alejandro som nu öppet konfronterar sin far. Alejandro spelar in Miguels bekännelse och berättelse på video. Miguel flyr ånyo men fångas in, sparkas ner. Ett skott går av och allt går fel. Han springer efter polisbilen där poliserna, trots att de ser och förstår vad som skall hända, nonchalerar honom och kör vidare. Rigoberto har fått order uppifrån om att inte längre driva fallet och istället se genom fingrarna, en kollega till honom har skvallrat för polisledningen om hans planer på att sätta dit bosätarna. Polisen har mutats till tystnad och den unga tjej som Rigoberto lyckats få tag i för att vittna mot bosätarna har misshandlats till tystnad av de andra poliserna. Miguel lynchas och ligger död i en blodpöl mitt på gatan. Alejandro slår sig fri från sin far och slänger cd:n med den inspelade filmen på marken. Pappan plockar upp bandet - ett band han sen i filmens slut räcker över till sina föräldrar som djupt ångerfulla ser filmen.

Filmen slutar med att Alejandro hämtar Miguels lik, lägger det i sin BMW och kör iväg ut ur La Zona. Han kör till kyrkogården och lämnar kroppen där. På väg tillbaka stannar han vid ett gatustånd och äter lite. Livet går vidare.

Monstret inom oss

Efter den katastrof det innebär när två ungdomar, en äldre kvinna samt en vakt inom området skjutits ihjäl samlas de boende i La Zona till rådslag. Hur skall man hantera den uppkomna situationen? La Zona har vid uppriktandet fått sin egen vaktstyrka, en egen skola och egna affärer. En enklav vid sidan av det övriga samhället, ett slags stat i staten med stora privilegier framförhandlade i kraft av att dess innevånare är rika människor, människor med makt som de vet att göra bruk av. Nu är frågan om man skall koppla in det omgivande samhället, eller i klartext; polisen. Man bestämmer sig för att inte göra så utan istället mörka vad som hänt, att tiga om vakten som sköts ihjäl av en av de boende och att hålla tyst om att liken efter de skjutna ungdomarna har dumpats på soptippen. Etiskt naturligtvis rätt så tvivelaktigt men de egna privilegierna hotas, så vad väger tyngst? Ett par av de boende vill att man kontaktar polisen men majoriteten går på den motsatta linjen och dessutom se till att spåra upp - och döda, fast det aldrig sägs rent ut - den tredje inbrottstjuven som de vet gömmer sig någonstans inom området. Ett

jaktlag formeras. Trycket mot dem som opponerar sig är starkt och inte lätt att sätta sig upp mot.

Mårten Blomkvist, kritiker i Dagens Nyheter, skrev så här om filmen: "Santillos manus, efter en egen novell, prövar rollfigurerna som Djävulen prövade Jesus. Människa efter människa tvingas upptäcka att det finns mycket här i livet de behöver mer än en minderårig våldsbrottsling: sitt hus, sina grannar, sitt jobb." Regissören Rodrigo Plá berättar en vass satir över mänsklig skröplighet när de egna privilegierna hotas.

Men polisen är dock misstänksam - man har uppenbarligen fått vissa tips utifrån - och börjar undersöka vad som hänt. En av polismännen vill gå hårdare fram mot de boende men hindras av en överordnad. Vi förstår att polisen är korrumperad, att det är pengarna som styr och dikterar villkoren för hur och när, och för vilka, lag och ordning skall gälla.

- När man diskuterar ondska i form av olika typer av strukturellt våld, när folkgrupper förföljs och vanliga normala etiska regler kommer på skam, försöker man alltid hitta modeller för att förstå hur dessa övergrepp uppstår. Vilka de bakomliggande orsakerna är. Mer sällan söker man reflektera över hur man själv skulle agera i en liknande situation, vare sig det gäller trycket på den tyska befolkningen under det andra världskriget, de vitas agerande under apartheidtidens Sydafrika eller andra tillfällen när människovärdet har trampats eller trampas på. Prova att dela upp klassen i två läger - i ett inbillat råds-möte som det i filmen - och diskutera olika sätt att hantera situationen och där några får bära rollen av att vara lite mindre politiskt korrekta och förespråka en hårdare linje medan andra får representera den "mjukare" sidan.

- Människan är en social varelse, ett flockdjur som lever i ett beroendeförhållande med sina medmänniskor. Vad är det som gör oss till goda eller onda människor? Vilka faktorer spelar in? Är det arv och miljö, den sociala situationen eller materiella privilegier - eller brist på privilegier som avgör?

En segregerad värld

Så kallade "gated communities" uppstod i större omfattning som begrepp på 1990-talet runt städerna Sao Paulo och Rio de Janeiro i Brasilien samt i Kalifornien i USA men är idag ett världsomspännande fenomen. Så mycket

som 40% av all nyproduktion inom bostadssektorn i Kalifornien idag är gated communities. Rädslan och behovet av trygghet när media dagligen rapporterar om terror och våld på gatorna är förstås den bakomliggande drivkraften till att byggföretag i USA idag alltmer inriktar sig på att projektera gated communities av olika storlek som de erbjuder sina kunder med gott om pengar. Man säljer säkerhet och ett prestigeboende. Å andra sidan har andra delstater via lagstiftning sökt förhindra en etablering.

Alltifrån mindre områden med kanske bara en gemensam park till större områden där du kan leva hela ditt liv utan att egentligen behöva gå utanför murarna eftersom allt finns innanför såsom affärer, tennisbanor, skolor, restauranger och gym. Samhällen som närmast är att likna vid fästningar där säkerhetsföretag sköter bevakningen med vapen och övervakningskameror. Exemplet La Zona visar på en typisk demografisk profil med oroliga, välbeställda pensionärer och rika yngre par med barn. Det finns mycket vapen i området. Liksom stora gröna områden - medan utanför murarna bland kvarteren i kåkstäderna är trångboddheten monumental.

Detta om varför och hur dessa samhällen blir till, men en annan viktig fråga är förstås vad som händer när människor reser murar mot varandra. Segregationen finns mitt ibland oss - trots att det är ett fenomen som svenska politiker säger sig alltid ha försökt förhindra - vi ser tydliga uttryck för fenomenet på områden som boende och skola.

Ett visst mått av segregation har alltid funnits även om det inte behöver gå så långt som till separata samhällen bakom murar med taggtråd och övervakningskameror. Getto är naturligtvis ett för starkt ord men säg den svensk med en hög årsinkomst som bosätter sig i några av storstädernas problemområden - att döma av medias rapportering. Dessa frågor diskuteras flitigt på tidningarnas debattsidor där olika samhällsvetare och sociologer menar att det är en chimär att tro att murar skyddar, att allt de kan erbjuda är en falsk känsla av säkerhet. Flera studier antyder att säkerheten inom gated communities är mer av en illusion än en verklighet och att brottsstatistiken är lika hög som i samhället utanför.

I Limhamn i Skåne byggs ett gated community kallat Victoria Park som skall bli inflyttningsklart sommaren

2009 och flera planeras i Göteborg och Stockholm. Där skall ett vaktbolag bevaka området och hålla koll på vilka som får komma in så att alla obehöriga hålls borta. Till sammans med förstklassiga bostadsrätter planeras en restaurang och bar, ett spa samt vinkällare och en omfattande service.

"Det är som en resort. Jag tror verkligen det här är framtidens boende", säger bolagets vd Unni Åström.

Göran Cars, professor i samhällsbyggnad vid Kungliga tekniska högskolan, är starkt kritisk till att konceptet nu nått Sverige. Han menar, enligt en artikel i tidningen Expressen, att folk som en följd blir räddare att vistas i offentliga miljöer och man känner ett behov att stänga in sig själv. Göran Cars menar att signalen är tydlig: Vi är inte trygga, vi vill stänga ute omvärlden. Cars konstaterar också att samhället inte längre uppfyller medborgarnas krav på trygghet och att det skapar nya klyftor i samhället som är djupt olyckliga.

- Diskutera varför det i alla tider har uppstått segregation, vilka är de bakomliggande drivkrafterna? Vilka är nackdelarna och vilka är fördelarna?
- Kaka söker maka eller Lika barn leka bäst säger ordspråket. Är det så enkelt som att vi trivs bäst och utvecklas bäst genom att leva våra liv bland likasinnade? Eller mår vi tvärtom bättre om vi blandar oss så mycket som möjligt med varandra?
- Människor har i alla tider byggt murar i försök att skapa ordning eller skydda olika intressen mot andra. Berlinmuren, den kinesiska muren och muren på Västbanken är några exempel. Forska och diskutera hur de uppkommit och i vems intresse, varför de föll och hur historien ser på dem.
- Tror eleverna att vi går mot en alltmer segregerad värld? Eller finns det några motkrafter, visioner om ett annat slags boende?

Civilkurage

Alejandro bor med sina bägge föräldrar inom La Zona. Som tonåring har han ett naturligt frigörelsebehov och

opponerar sig precis som andra 16-åringar mot det mesta föräldrarna säger och gör. Hans pappa är en av de drivande inom medborgargardet. Inledningsvis dras han med i hetsjakten efter "mördaren", men så en dag hittar han Miguel, som visar sig vara jämnårig, i sin källare. De får kontakt och Alejandro får höra en alternativ variant av hur hela incidenten gick till natten innan. Alejandro har modet - och oppositionslustan - att ta ställning mot de vuxna genom att inte förråda Miguel, ge honom mat och därpå söka hjälpa honom att fly.

Polisen, commandante Rigoberto, har uppenbarligen ett horn i sidan på hela La Zona som han menar har alltför stora friheter. "Gatan tillhör alla" säger han när polisen kommer till platsen för att undersöka vad som egentligen hänt, de har ju fått tips utifrån om saknade ungdomar. "Inte den här" säger en av bosättarna och menar att de står över lagen. Rigobertos överordnade som vi förstår i någon form mutas av bosättarna i La Zona ger honom tydliga anvisningar om att inte forska så mycket utan ligga lågt och låta La Zona själva utreda vad som hänt. Rigoberto, som alltmer misstänker att allt inte står rätt till med sanningen i La Zona, går till en början bakom ryggen på sitt befäl men tvingas till sist kapitulera och ställa in sig i ledet.

Att följa sin inre moraliska klocka och gå mot överheten eller den rådande uppfattningen om vad som är det rätta kräver sin man eller kvinna. Att inte vända bort blicken när någon far illa. Att våga vittna i en rättegång trots ett mer eller mindre förtäckt hot om repressalier, är rykande aktuella ämnen för debatt i vårt samhälle.

- Alejandro är på ett sätt något av filmens hjälte men samtidigt inte. I filmens sista scener forslar han Miguel's döda kropp till en kyrkogård varpå han på väg hem köper en korb med bröd på en utegrill. Hur skall vi tolka den scenen? Inget förändras av ett enstaka fall, systemet består?

- Fjärilen på muren som fritt flyger omkring och sedan faller ner i filmens inledningsscen - hur tolkar eleverna de

bilderna? Är det en bild av den bräckliga friheten?

- Miguel och Alejandro kommer från olika världar - skulle de ha en reell chans att träffas i verkligheten, eller sker det bara så här på film?

- Vilka rättigheter - och skyldigheter - har vi som medborgare i ett samhälle av jämlikar? Hur har vi det med rätts-säkerheten i Sverige idag? Och hur står det till med vårt kristna kulturarv "allt vad ni vill att människorna skall göra eder, skall ni ock göra dem." - håller det sträck?

Medias bild av världen

Det är inte mycket vi vet om exempelvis ett land som Mexico. Svenska medias rapportering av världen utanför Europa, USA och på senare tid Kina är ganska så bristfällig. Ett tag på 70-talet stod Sydamerika i fokus och etermedia och de stora tidningarna hade korrespondenter stationerade där - idag läser och hör vi bara sporadiskt från denna kontinent.

Även ifråga om filmer som når Sverige ser det ut på ett likartat sätt. Svensk film har cirka 20% av marknaden, USA har mellan 65-70%. Vi får sällan se filmer från andra ursprungsländer och går därmed miste om intryck och motbilder där vi kan få ett hälsosamt perspektiv på vår uppfattning om världen.

- Vilka ord och begrepp associerar eleverna med Mexico och Sydamerika?

- Finns det andra kulturuttryck från dessa länder som de känner till?

Produktionsuppgifter

Spanien, Mexico 2007

Producent: Álvaro Longoria

Manus: Laura Santullo

Regi: Rodrigo Plá

Foto: Emiliano Villanueva

Klippning: Ana Garcia

Musik: Fernando Velázquez

Produktionsdesign: Antonio Muñoz-Hierro

I rollerna

Mariana - Maribel Verdú

Daniel - Daniel Giménez Cacho

Gerardo - Carlos Bardem

Alejandro - Daniel Tovar

Miguel - Alan Chávez

Commandante Rigoberto - Mario Zaraqosa

Tekniska uppgifter

Längd: 95 minuter

Format: Vidfilm 1,85:1

Ljud: Dolby digital

Censur: från 15 år

Svensk premiär: 11 juli 2008

Distribution

NonStop Entertainment, Döbelnsgatan 24, 113 52 Stockholm Tel 08-673 99 85, fax 673 99 88 www.nonstopentertainment.com

Redaktion

Andreas Hoffsten & Per Ericsson, Barn & ungdom, Svenska Filminstitutet, december 2007